

Vpliv sprememb ZPP na uveljavljanje pravic pred delovnimi in socialnimi sodišči

Biserka Kogej Dmitrovič*

UDK: 331.109:347.9:328.34
349.3:347.9:328.34

Povzetek: Postopek v delovnih in socialnih sporih je urejen v Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), kolikor ga ne ureja ta zakon, pa se uporabljajo določbe Zakona o pravnem postopku (ZPP). V letošnjem letu je bila sprejeta novela ZPP-E, ki se razen nekaterih določb, ki se že uporabljajo, začne uporabljati 14. septembra 2017. Z novelo ZPP-E so razveljavljene tudi nekatere določbe ZDSS-1, večina določb novele ZPP-E pa velja tudi za postopek pred delovnimi in socialnimi sodišči. V prispevku je predstavljen pregled sprememb, ki vplivajo na postopek pred delovnimi in socialnimi sodišči.

Ključne besede: delovno sodišče, socialno sodišče, pravdni postopek, delovni spor, socialni spor

The Impact of Changes to the CPA (Civil Procedure Act) before the Labour and Social Courts

Abstract: The procedure of the labour and social disputes is regulated by the Labour and Social Court Act (ZDSS-1); in case there are no relevant provisions in the mentioned act, the provisions of the CPA (Civil Procedures Act) are applied. This year, an amendment to the CPA was adopted which – apart from the provisions already in use - will become effective as of 14 September 2017. By the amendment to the CPA-E, certain provisions of the ZDSS-1 were repealed, yet the majority of the provisions of the amendment to the CPA-E applies also to proceedings before the Labour

* Biserka Kogej Dmitrovič, magistrica pravnih znanosti, višja sodnica svetnica, predsednica sodišča, Višje delovno in socialno sodišče
biserka.kogej@sodisce.si
Biserka Kogej Dmitrovič, Msc in Law, Higher Court Judge, President of the Court, Higher Labour and Social Court Republic of Slovenia

and Social Court. This paper presents an overview of the changes that affect the proceedings before the Labour and Social Courts.

Key words: labour court, social court, civil procedure, labour dispute, social dispute

1. UVOD

Pravica do sodnega varstva je človekova pravica in temeljna svoboščina, ki jo zagotavljajo ustava in mednarodne pogodbe ter drugi akti, ki zavezujejo našo državo. Postopek za uveljavljanje sodnega varstva v delovnih in socialnih sporih je, glede na naravo teh razmerij, ki so v svojem bistvu razmerja med dvema, že v izhodišču, neenakopravnima strankama, urejen v posebnem zakonu. Posebna ureditev teh postopkov je zgodovinska tradicija na naših tleh in tudi v primerjalno pravnih ureditvah. Od leta 1975 se pri nas ti spori rešujejo pred specializiranimi sodišči, pred njihovo ustanovitvijo pa so jih reševala sodišča splošne pristojnosti po postopku, določenem za reševanje delovnih sporov v zakonu o pravnem postopku. Do leta 1994 je bil postopek urejen v zveznem in republiškem Zakonu o sodiščih združenega dela¹, nato v Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih iz leta 1994², v letu 2004 pa je bil sprejet nov zakon. Zakon o delovnih in socialnih sodiščih³ (v nadaljevanju ZDSS-1), ki se uporablja od 1. 1. 2005 je bil od svoje uveljavitve deležen mnogih posegov v smeri prenehanja veljavnosti njegovih določb, ki so bile razveljavljene in prenesene v druge zakone ali pa le razveljavljene. Z Zakonom o arbitraži⁴ (v nadaljevanju ZArbit) je dne 9. 8. 2008 prenehal veljati 11. člen⁵ ZDSS-1 in je bila ureditev prenesena v ZArbit. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D)⁶ so dne 1.

¹ Ur. l. SFRJ, št. 24/74 in Ur. l. SRS, št. 38/74.

² Zakon o delovnih in socialnih sodiščih, Ur. l. RS, št. 19/94, 20/98, 42/02, 63/2003, 2/2004 (ZDSS).

³ Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/04 in 10/04 - popr.

⁴ Zakon o arbitraži (ZArbit), Ur. l. RS, št. 45/2008.

⁵ Za odločanje o imenovanju arbitra oziroma predsednika arbitraže, kadar se arbitraža ne more konstituirati, o razveljavitvi pogodbe o arbitraži zaradi nemožnosti konstituiranja arbitraže in o tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe je pristojno delovno sodišče, na območju katerega je sedež arbitraže.

⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Ur. l. RS, št. 45/2008-1983.

10. 2008 prenehali veljati člani 25.⁷, 30.⁸, 32.⁹, 39.¹⁰, 40.¹¹ in 77.¹² ZDSS-1, njihova vsebina je bila predmet ureditve v noveliranem ZPP. Dvakrat pa je v določbe ZDSS-1, na zahtevo za oceno ustavnosti njegovih določb, ki jo je vložilo Višje delovno in socialno sodišče, poseglo Ustavno sodišče. Najprej je zadržalo izvajanje določbe prvega odstavka 28. člena¹³ ZDSS-1 (veljavnost zadržanja 24. 4. 2010), ki jo je nato tudi razveljavilo¹⁴. Z veljavnostjo od 9. 6. 2012 pa je Ustavno sodišče razveljavilo tudi določbo drugega odstavka 28. člena ZDSS-1¹⁵. V tako »skrčen« zakon zdaj posega še novela Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP-E)¹⁶, ki se začne uporabljati 14. 9. 2017. V prehodnih in končnih določbah v 121. členu določa spremembo drugega odstavka 14. člena in dodaja nov šesti odstavek 41. člena ter črta določbe tretjega do šestega odstavka 28. člena in 31. člen ZDSS-1. Poleg tega novela ZPP-E spreminja določbe več kot sto členov ZPP, kar glede na to, da se na podlagi določbe 19. člena ZDSS-1 uporabljajo določbe ZPP, če ZDSS-1 ne določa drugače, predstavlja to poseg tudi v postopke pred delovnimi in socialnimi sodišči.

V prispevku bom podala pregled najpomembnejših sprememb. Za poglobljeno analizo in oceno učinkov sprememb na postopke v delovnih in socialnih sporih pa bodo potrebne še nadaljnje analize.

⁷ Vsebinska priprava na glavno obravnavo s pisnim postopkom je bila povzeta in nadomeščena s 286.a členom ZPP.

⁸ Nadomeščen z ureditvijo pritožbenega postopka v noveliranem 347. in 348. členu ZPP.

⁹ Nadomeščen z ureditvijo dopuščene revizije v členih 367., 367.a, 367.b, 367.c, 367.č členih ZPP.

¹⁰ Odprava nesklepčnosti tožbe pred izdajo zamudne sodbe nadomeščena z ureditvijo v noveliranem 318. členu ZPP.

¹¹ Vzorčni postopek urejen enotno za civilne in individualne delovne spore v 279.b členu ZPP, za socialne spore še vedno ostaja ureditev po 79. členu ZDSS-1.

¹² Odprava nesklepčnosti tožbe pred izdajo zamudne sodbe nadomeščena z ureditvijo v noveliranem 318. členu ZPP.

¹³ Če na poravnalni narok ali na prvi narok za glavno obravnavo ne pride tožena stranka, sodišče pod pogoji, ki jih določa zakon, ki ureja pravni postopek, izda zamudno sodbo, čeprav je tožena stranka odgovorila na tožbo.

¹⁴ Odločba ustavnega sodišča, št. U-I-65/10-19, z dne 20.5.2010 (Uradni list RS, št. 47-2364/2010).

¹⁵ Odločba ustavnega sodišča, št. U-I-322/11-6, z dne 24.5.2012 (Uradni list RS, št. 43-1780/2012).

¹⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-E), Ur. l. RS, št. 10/2017.

2. PREGLED SPREMEMB ZDSS-1

Kot je bilo že povedano, ZPP-E spreminja tudi določbe ZDSS-1. Tako se spreminja drugi odstavek 14. člena ZDSS-1, kjer je po novem določeno, da sodi sodnik posameznik v individualnih delovnih sporih o premoženjskopравnih zahtevkih, če vrednost spornega predmeta ne presega 40.000 evrov. Gre dejansko za redakcijsko spremembo, ker ZPP-E ukinja dovoljeno revizijo in s tem tudi revizijski prag, ki je bil doslej meja do katere je v teh sporih sodil sodnik posameznik. Torej ta sprememba ne predstavlja vsebinske spremembe v postopku na prvi stopnji.

Naslednja sprememba, ki prav tako glede na dosedanjo ureditev ni vsebinska sprememba, je dodana določba novega šestega odstavka 41. člena ZDSS-1¹⁷, ki določa da je v sporih o obstoju in prenehanju delovnega razmerja pritožbeni rok 15 dni. Doslej ZDSS-1 ni določal pritožbenega roka in je veljal v delovnih in socialnih sporih splošni 15 dnevni pritožbeni rok določen v ZPP¹⁸. Za te vrste sporov pa je ZDSS-1 v 41. členu že doslej določal 15 dnevni, torej drugačen (krajši) od splošnega¹⁹, rok za odgovor na tožbo. S spremembo ZPP-E v sporih o obstoju in prenehanju delovnega razmerja je obdržan rok 15 dni za pritožbo, enako kot do zdaj, ko je bil to splošni pritožbeni rok po ZPP. Ureditev očitno zasleduje načelo hitrosti postopka v teh sporih. Ali je taka ureditev smiselna se bo pokazalo v praksi. Po uveljavitvi ZDSS-1, ki je uvedel nov, krajši rok za odgovor na tožbo v sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja je relativno pogosto prišlo do situacije, ko so tožene stranke spregledale krajši rok za odgovor na tožbo in je sledila izdaja zamudne sodbe. Bojim se, da se bo enako (spregled posebnega, krajšega pritožbenega roka) dogajalo tudi s pritožbami v teh vrstah sporov. Doslej sicer še ni bilo opravljene empirične analize učinka krajšega roka za odgovor na tožbo na hitrost rešitve sporov v zvezi z obstojem ali prenehanjem delovnega razmerja, vendar iz svoje prakse lahko zatrdim, da 15 dni krajši rok za odgovor na tožbo te vrste sporov ni pospešil. Nedvomno pa ima bistven vpliv na hitrost postopkov v teh vrstah sporov določba tretjega odstavka 41. člena ZDSS-1, da mora sodišče opraviti poravnalni narok, oziroma če tega ni, prvi narok za glavno obravnavo najkasneje v dveh mesecih od prejema odgovora na tožbo. Glede na predstavljeno menim, da 15 dni krajši pritožbeni rok

¹⁷ V gradivu, ki je spremljalo predlog ZPP-E ni obrazložitve za to spremembo.

¹⁸ 333. člen ZPP.

¹⁹ 277. člen ZPP.

ne bo pospešil rešitve pritožbe oziroma, tudi če jo bo pospešil²⁰, to ne odtehta različne ureditve pritožbenih rokov in potencialnih nevarnosti, ki iz tega izhajajo. Vprašljivo je tudi skrajševanje roka za pritožbo na polovico, glede na splošni pritožbeni rok 30 dni²¹, v sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja, ki so prav gotovo med najzahtevnejšimi spori, ki jih obravnavajo delovna sodišča. Sestava pritožbe v teh sporih običajno terja več dela kot v drugih delovnih sporih, kjer je pritožbeni rok po novem 30 dni. Seveda pa je pri proučevanju te tematike potrebno upoštevati tudi spremembo 344. člena ZPP, ki spreminja rok za odgovor na pritožbo, ki je po novem enak roku za vložitev pritožbe. Kadar tožniki z isto tožbo, kar je relativno pogosto, uveljavljajo poleg tožbenega zahtevka za ugotovitev obstoja ali nezakonitega prenehanja delovnega razmerja tudi druge zahtevke, so bili doslej roki za odgovor na tožbo dvojni, 15 dni za odgovor na del tožbe, ki se nanaša na zahtevek v zvezi z obstojem ali prenehanjem delovnega razmerja in 30 dni za odgovor na tožbo v zvezi s preostalimi tožbenimi zahtevki. Po novem se bo razlikovanje rokov nadaljevalo tudi v pritožbenem postopku, kar pa na hitrost postopka ne bo vplivalo, saj bo sodišče prve stopnje moralo počakati, da se bodo iztekli vsi roki, da bo spis, ki je enoten, odstopilo višjemu sodišču zaradi rešitve pritožbe. Še več, dogajalo se bo, da bosta zaradi dvojnih rokov, ki se iztečejo različno, v isti zadevi vloženi dve pritožbi, ena ki se bo nanašala na odločitev o tožbenem zahtevku v zvezi z obstojem ali prenehanjem delovnega razmerja in druga glede odločitve o preostalih tožbenih zahtevkih. Določanje različnih rokov, glede na vrsto sporov, ki se vodijo v okviru iste pravde ne prispeva k ekonomičnosti postopka.

Novela ZPP-E črta določbe 26. člena ZDSS-1²², ki je imel določbe o poravnalnem naroku. Očitno je to posledica črtanja določb 305.a do 305.c člena ZPP, ki so urejale poravnalni narok, ki ga po novem ni več in je uveden zopet pripravljalni narok²³. Drugi odstavek 26. člena ZDSS-1, ki je črtan, je določal, da če sodišče odloča v senatu, lahko predsednik senata sam opravi poravnalni narok, torej bi moralo biti sedaj določeno, da lahko v teh primerih sam opravi pripravljalni narok, ker te določbe ni, bo moralo sodišče v delovnih in socialnih sporih v katerih je predpisano senatno sojenje²⁴ tudi pripravljalni narok opraviti v senatni sestavi.

²⁰ Po novi ureditvi v ZPP se postopek s pritožbo podaljšuje za 30 dni, 15 dni na račun daljšega pritožbenega roka in 15 dni na račun daljšega roka za odgovor na pritožbo.

²¹ spremenjeni 333.člen ZPP.

²² V gradivu, ki je spremljalo predlog ZPP-E ni obrazložitev za to spremembo.

²³ 279.c in 279.č člen ZPP (63. člen ZPP-E).

²⁴ 14. člen ZDSS-1.

Črtani so še preostali odstavki 28. člena ZDSS-1, ki so ostali po razveljavitvi ustavnega sodišča, to so tretji do šesti odstavki. V obrazložitvi k temu členu je bilo pojasnjeno, da se s črtanjem teh določb sedaj v celoti uporabi 282. člen ZPP, ki ureja posledice izostanka z naroka. Potrebno je izpostaviti, da so bile še veljavne določbe 28. člena ZDSS-1 v pretežnem delu drugačne od določb 282. člena ZPP pred ZPP-E. Tako je po določbah ZDSS-1 sodišče štelo, da je tožba umaknjena šele, če tudi na naslednji narok po poravnalnem naroku ali prvem naroku za glavno obravnavo ali na kakšen poznejši narok ni pristopil nihče, torej mileje kot po ZPP. Tako je nova ureditev strožja, predvsem pa je vprašljiva ureditev, ki določa, da stranka izgubi pravico zahtevati povrnitev nadaljnjih stroškov postopka pred sodiščem prve stopnje, če ne pride na pripravljani narok.

Črtan je še 31. člen ZDSS-1, to je člen o reviziji. Po teh določbah je bila revizija dovoljena v premoženjskih delovnih in socialnih sporih po določbah ZPP (vrednost nad 40.000 EUR), individualnih delovnih sporih glede obstoja ali prenehanja delovnega razmerja, kolektivnih delovnih sporih in v socialnih sporih o pravicah do in iz socialnih zavarovanj in socialnega varstva, razen v sporih o pravici do dodatka za pomoč in postrežbo, pravici do invalidnine za telesno okvaro in pravici do zdraviliškega zdravljenja ter če jo je dopustilo sodišče. V obrazložitvi²⁵ spremembe ureditve je pojasnjeno, »da je ob spremembi ZPP, ki predvideva zgolj dopuščeno revizijo, tako široka opredelitev dovoljene revizije v ZDSS-1 v delovnih in socialnih sporih nesorazmerna in nesprejemljiva. Glede na dosedanje izkušnje z dopuščeno revizijo z vidika zagotavljanja pravne varnosti tudi v delovnih in socialnih sporih ni resnih razlogov za ohranitev po zakonu dovoljene revizije. Zato je Vrhovno sodišče predlagalo, da se določi, da z dnem uveljavitve ZPP-E preneha veljati 31. člen ZDSS-1«. Spremembe so bile predlagane šele na koncu in niso bile predmet javne obravnave predloga ZPP-E. Ali je taka ureditev ustrezna v delovnih in socialnih sporih bo pokazal čas. Sama menim, da bi morali v primeru le dopuščene revizije v postopek v delovnih in socialnih sporih uvesti zahtevo za varstvo zakonitosti, ki je bila črtana z uvedbo ZDSS. ZDSS-1 je v naš pravni red pripeljal inštitut dopuščene revizije, o dovoljenosti katere je sicer odločalo drugostopenjsko sodišče²⁶, zoper sklep o nedopustitvi revizije pa je bila možna pritožba na vrhovno sodišče. Ureditev

²⁵ RS Ministrstvo za pravosodje EVA 2013-2030-0093 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pravnem postopku, str. 286.

²⁶ 32. člen ZDSS-1, ki je prenehal veljati z novelo ZPP-D, ki je uvedla dopuščeno revizijo, vendar drugače, kot ZDSS-1, kjer je bila ureditev dopuščene revizije povzeta po nemškem vzoru.

je bila povzeta po nemškem vzoru. Teorija²⁷ je ocenila, da je ureditev, ki je uvedla dopuščeno revizijo, ustrezna. Sedaj pa nastaja situacija, ko je v pravnih zadevah uveden sistem dopuščene revizije in zahteve za varstvo zakonitosti, v delovnih in socialnih sporih, v večini katerih je močno prisoten tudi javnopravni element, pa obstaja le dopuščena revizija. Postavlja se vprašanje, ki sicer ni novo, temveč visi v zraku že vse od uveljavitve ZDSS, ali ne bi bilo tudi v teh sporih potrebno zagotoviti, da nek (državni) organ zastopa t. i. javni interes²⁸. V novem konceptu zahteve za varstvo zakonitosti, ki jo uvaja ZPP-E, bi bilo tako nujno, da je zahteva za varstvo zakonitosti dovoljena tudi v delovnih in socialnih sporih. Zakonodajalec, pa je kljub opozorilu²⁹ na to problematiko, pustil v veljavi 33. člen ZDSS-1, ki določa, da zahteva za varstvo zakonitosti v delovnih in socialnih sporih ni dovoljena.

3. POSTOPEK NA PRVI STOPNJI (ZPP-E)

ZPP je dopolnjen s poudarjenim načelom skrbnosti strank v 11. členu, kjer je predpisana obveznost strank, da skrbno in pravočasno uresničujejo svoje pravice, navajajo dejstva in predlagajo dokaze, da je mogoče izvesti postopek čim prej. Na drugi strani pa je poudarjeno načelo materialnega procesnega vodstva, saj se ponovno uvaja obvezen pripravljalni narok (279.c člen) in črta poravnalni narok. ZPP v novem 279.č členu predsedniku senata nalaga, da na pripravljalnem naroku po razpravi s strankama izdela program vodenja postopka. Bistvene sestavine programa vodenja postopka bodo pravna podlaga, ki jo sodišče šteje za relevantno, dokazni sklep in število in datumi narokov za glavno obravnavo. Zakon omejuje število pripravljalnih vlog strank brez poziva sodišča na dve vloge. Vloga mora biti vložena 15 dni pred pripravljalnim narokom, sicer je sodišče ne upošteva (269. člen ZPP). Pripravljalni narok mora biti razpisan tako, da ima stranka čas za pripravo najmanj 30 dni od prejema vabila. Novo je, da mora stran-

²⁷ Wedam Lukić, D.: Ali naj bo dovoljenost revizije v »diskreciji«
vrhovnega sodišča?, Pravna praksa, 2007, št. 36, str. 9.

²⁸ Na problematiko zahteve za varstvo zakonitosti in zastopanja javnega interesa je opozorila Helena Weith – Milčinski, Ukinjanje zahteve za varstvo zakonitosti? Pravna praksa, 2009, št. 9 str. 2.

²⁹ RS Višje delovno in socialno sodišče, Pripombe na predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pravnem postopku (EVA 2013-20130-0093) – strokovno usklajevanje, z dne 1. 9. 2017.

ka najkasneje na prvem naroku za glavno obravnavo uveljavljati ugovor pobota ali zastaranja (286. člen ZPP).

Spremenjena je določba 19. člena ZPP, da se lahko sodišče izreče za stvarno nepristojno ob predhodnem preizkusu tožbe, pozneje pa le na ugovor tožene stranke, ki ga lahko poda najkasneje v odgovoru na tožbo, do razpisa glavne obravnave. Izpuščena je določba, da mora sodišče na svojo stvarno pristojnost paziti ves čas postopka, kar naj bi pripomoglo k koncentraciji postopka. Tako v delovnih sporih ne bo več prihajalo do odstopa zadeve sodišču splošne pristojnosti v odškodninskih sporih, v katerih sta tožena delodajalec in zavarovalnica, če bo spor z delodajalcem rešen, z zavarovalnico pa še ne.

Glede vlog se uvaja opredelitev vloge v fizični in elektronski obliki, zakon sledi tehničnim možnostim. To se pozna tudi pri možnih načinih vodenja zapisnika, kjer je predvideno, da se lahko zapisnik vodi tudi z zvočno-slikovnim snemanjem ter da pri sestavi zapisnika ne sodeluje zapisnikar. Enako je pri načinih vročanja, kjer je opredeljeno vročanje v varen elektronski predal. Tudi način vročanja pisarij v fizični obliki je prenovljen in dopolnjen, saj je spremenjena ali nova večina določb poglavja o vročanju in pregledu spisov (132. člen do 150. člen).

Z dopolnjenim 163. členom ZPP je uvedena možnost, da lahko sodišče stranko pozove, da vse priglašene stroške povzame v eni vlogi ter da lahko v odločbi s katero se postopek konča sodišče odloči le katera stranka nosi stroške in v kakšnem deležu, sklep o višini stroškov pa se izda po pravnomočnosti odločitve o glavni stvari. Sklep o stroških lahko v takem primeru izda strokovni sodelavec ali sodniški pomočnik. Zoper ta sklep je dovoljena pritožba, o kateri odloča višje sodišče in ne zadrži izvršitve. Iz obrazložitve k temu členu je razvidno, da v teh primerih ne pride v poštev ureditev po določbi Zakon o sodiščih v 53.a členu, ko v primeru, če odločbo izda sodniški pomočnik, o pravnem sredstvu odloči sodnik istega sodišča. Menim, da bi bila na mestu splošna ureditev o odločanju o pravnem sredstvu po ZS in bi prišla pritožba na vrsto šele po odločitvi sodnika istega sodišča. Tako pa bo preizkus pravilnosti izračuna stroškov takoj prenesen na višje sodišče, kar gotovo ni ekonomično.

Vsebina tožbe (180. in 180.a člen ZPP) je dopolnjena z zahtevo po opredelitvi strank z identifikatorji kot so EMŠO, davčna številka ali datum rojstva oziroma matična ali davčna številka za pravno osebo. Tožba (kasneje tudi sodba) mora vsebovati identifikacijske podatke obeh strank. Če je tožena stranka fizična oseba, podatke o identifikatorju pridobi sodišče, tožeča stranka pa mora sama

navesti svoje. Zakonodajalec je pojasnil, da identifikacijski podatki v tožbi in kasneje sodbi pripomorejo k lažji izvršitvi sodne odločbe.

Novost v slovenski ureditvi je stopničasta tožba, ki je urejena v 182.a členu ZPP. Z njo tožeča stranka uveljavlja dva zahtevka zoper isto toženo stranko, pri čemer si lahko določitev drugega zahtevka in navedbo dejstev in dokazov na katere opira ta drugi zahtevek pridrži do pridobitve dejstev ali dokazov, ki jih zahteva s prvim zahtevkom. Iz obrazložitve izhaja, da je stopničasta tožba namenjena reševanju asimetrije informacij, ko ima stranka že po materialnem pravu zahtevek za predložitev listin, položitev računa ali vpogled v listine, bodisi na podlagi pogodbe, bodisi na podlagi zakona. Potreba po stopničasti tožbi se doslej v delovnih in socialnih sporih ni kazala. Vsekakor pa je možna tudi v teh sporih.

Dobrodošla je sprememba 205. člena ZPP, ki določa, da ne pride do prekinitve postopka v primeru osebnega stečaja, če je predmet spora zahtevki, ki ne more vplivati na obseg stečajne mase. Ta določba bo prišla v poštev tudi v delovnih in socialnih sporih, saj ne bo več dvomov, ali je potrebno postopek prekiniti.

Sodišče bo po novi določbi 206. člena ZPP prekinilo postopek tudi v primeru začetka postopka za popoln ali delen odvzem poslovne sposobnosti stranki. S to določbo naj bi bilo po obrazložitvi predloga zakona možno prekiniti postopek in predlagati odvzem poslovne sposobnosti »kverulantom« v nepravdnem postopku. Sodišče pa bo lahko prekinilo postopek za čas do treh mesecev, če bodo stranke postopka soglašale, da se opravi poskus alternativne rešitve spora. Nova pa je tudi možnost, da sodišče prekine postopek in zahteva svetovalno mnenje vrhovnega sodišča. To lahko stori v primeru, ko ugotovi, da bi moralo uporabiti pravno pravilo, glede katerega sodna praksa višjih sodišč ni enotna, sodne prakse vrhovnega sodišča pa ni. Svetovalno mnenje vrhovnega sodišča, ki je urejeno v členu, ki določa kdaj sodišče lahko prekine postopek (!) je popolna novost v našem pravnem redu. Ureditev se zgleduje pri svetovalnem mnenju po Protokolu št. 16 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah. Vrhovno sodišče lahko predlog za izdajo svetovalnega mnenja zavrne ali pa ga izda v obliki sklepa, ki ni zavezujoč. Glede na spremenjeno določbo 349. člena ZPP, da se v postopku pred sodišči druge stopnje smiselno uporabljajo določbe o postopku pred sodiščem prve stopnje, bo izdajo svetovalnega mnenja lahko predlagalo tudi pritožbeno sodišče. Kakšna pa bo usoda tega inštituta, ki mu v postopku

obravnave predloga novele ZPP ni bilo naklonjeno vrhovno sodišče, Galič³⁰ pa celo meni, da je protiuustaven, pa bo pokazal čas.

Z 219.a členom ZPP je razširjena možnost uporabe dokaza izvedenega v drugem sodnem postopku, če stranki temu ne nasprotujeta ali če sta bili obe stranki udeleženi v drugem sodnem postopku in tega dokaza ni več mogoče izvesti.

V 227. in 228. členu ZPP sta strožje urejeni edicijska dolžnost predložitve listine nasprotne stranke in drugih oseb.

Podrobneje se ureja dolžnosti izvedencev v sodnih postopkih in uvaja možnost samostojnega dokaznega postopka z izvedencem (268.a člen ZPP) v katerem lahko sodišče na predlog stranke naloži izvedencu izdelavo izvedeniškega mnenja pred pravdo, če lahko ugotovitve izvedenca služijo izogitvi pravnemu sporu. Pri umeščanju tega inštituta v slovenski pravni red zakonodajalec ni mislil na delovne spore³¹, vendar je ta postopek možen tudi v delovnih in socialnih sporih (oziroma v izogib vložitve tožbe) in bo v nekaterih primerih lahko dobrodošla rešitev. Vsekakor bodo v zadevah iz pristojnosti delovnih in socialnih sodišč za te vrste postopka stvarno pristojna delovna in socialno sodišče.

Zakon v 219.b členu na novo ureja postopanje s podatki, ki so poslovna skrivnost, ki sodišču nalaga tehtanje med različnimi pravno zaščitenimi interesi. Novo je tudi obširno poglavje o ravnanju z vlogami, dokazi in odločbami, ki vsebujejo tajne podatke (332.a do 332.d člen), ki bo ravno tako reševalo probleme ravnanja s takimi podatki v delovnih in socialnih sporih.

Tudi v civilnih sporih se uvaja možnost podaje zaključnih besed strank (291. člen ZPP). Novost je izdaja vmesne sodbe o ugovoru zastaranja, s katero lahko sodišče odloči o neutemeljenosti ugovora zastaranja in nadaljuje s postopkom, ko odločitev o tem ugovoru postane pravnomočna (315.a člen ZPP). Dopolnjuje se člen o razglasitvi sodbe in sicer, če sodišče po obravnavi ne more izdati sodbe še isti dan, odloži izdajo in razglasitev sodbe za največ osem dni ter določi, kdaj in kje bo razglašena (321. člen ZPP). Ostaja pa obstoječa ureditev, da lahko sodišče v bolj zapletenih zadevah odloči, da bo sodbo izdalo pisno. Spreminja se 323. člen ZPP, ki določa, da sodišče v primeru, da je razglasilo sodbo, v roku osem dni od razglasitve izdela sodbo s skrajšano obrazložitvijo zoper katero je mogoče napovedati pritožbo v osmih dneh. Če stranka napove pritožbo, sodi-

³⁰ Prof. dr. Aleš Galič, ZPP-E: pregled spremenjenih členov, str. 9, Skripta Inštituta za primerjalno pravo, XV. Dnevi civilnega in gospodarskega prava, 13. – 14. april 2017.

³¹ Iz obrazložitve k temu členu izhaja, da bo o tem postopku odločalo okrajno sodišče.

šče izdela sodbo z obrazložitvijo. Rok za vložitev pritožbe, ki je po novem 30 dni (333. člen ZPP), začne teči z vročitvijo prepisa sodbe s polno obrazložitvijo. Pritoži se lahko le stranka, ki je napovedala pritožbo. Sodba mora biti v teh primerih izdelana v roku 15 dni in mora biti vročena obema strankama.

Popravo sodbe lahko sodišču prve stopnje naloži tudi višje sodišče (328. člen ZPP). Ugovor pobota ali zastaranja, ki nista bila uveljavljena pred sodiščem prve stopnje, se ne moreta uveljavljati v pritožbi (337. člen ZPP). Popolna novost pa je ureditev v 343.a členu, ko lahko sodišče prve stopnje po vloženi pravočasni, popolni in dovoljeni pritožbi oceni, da je podana uveljavljana bistvena kršitev postopka iz 14. ali 15. točke drugega odstavka 339. člena ZPP, izda novo sodbo s katero odpravi kršitev. Nova sodba nadomesti prejšnjo, ki je izpodbijana s pritožbo. Zoper novo sodbo je možna pritožba, ki jo rešuje višje sodišče.

Kot je bilo že omenjeno se spreminja rok za vložitev pritožbe zoper sodbo in sicer se podaljšuje na 30 dni, prav tako pa ZPP uvaja rok 15 dni za vložitev pritožbe zoper sklep³², če ni s tem zakonom določen kakšen drug rok. V veljavi ostaja rok 3 dni za vložitev pritožbe zoper odločbo sodišča prve stopnje v kolektivnih delovnih sporih o sodelovanju delavcev pri upravljanju³³ določen v ZDSS-1 in na novo določen rok 15 dni za vložitev tožbe v individualnih delovnih sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja. Rok za odgovor na pritožbo je po novem enak roku za vložitev pritožbe (344. člen ZPP), torej bo v sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja 15 dni, v kolektivnih delovnih sporih o sodelovanju delavcev pri upravljanju 3 dni in v ostalih sporih pa 30 dni³⁴.

4. PRITOŽBENI POSTOPEK (ZPP-E)

Dopolnjen je 347. člen, ki določa način odločanja sodišča druge stopnje v primeru sodne poravnave pred višjim sodiščem. Narok in sprejem sodne poravnave na zapisnik lahko opravi sodnik poročevalec sam, brez pooblastila senata. Pooblastilo sodniku poročevalcu izvira iz zakona. Ta določba bo prišla v poštev tudi v delovnih in socialnih sporih, ker je drugačna, kot določba petega odstavka tega člena, ki določa primere kdaj lahko sodnik poročevalec odloča kot sodnik

³² Šesti odstavek 41. člena ZDSS-1.

³³ Tretji odstavek 52. člena ZDSS-1.

³⁴ Prvi odstavek 333. člena ZPP.

posameznik. V postopku v delovnih in socialnih sporih namreč ni predvideno, da bi lahko na višjem sodišču odločal sodnik posameznik, tako kot je v določbi 36. člena ZPP za višja sodišča.

Novelirani 349. člen ZPP določa, da se v postopku pred sodiščem druge stopnje smiselno uporabljajo določbe o postopku pred sodiščem prve stopnje. Doslej je bilo določeno le, da se smiselno uporabljajo le določbe o glavni obravnavi pred sodiščem prve stopnje. S tem je omogočeno, da bodo višja sodišča pogosteje razpisovala naroke v pritožbenih zadevah.

V 354. in 355. členu ZPP je določena dolžnost sodišča druge stopnje, da ne glede na ostale določbe ne razveljavi sodbe in vrne zadeve sodišču prve stopnje v novo sojenje, če bi to povzročilo hujšo kršitev strankine pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, ampak samo opravi novo sojenje. Zoper sklep o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje je dovoljena pritožba (357.a člen ZPP), ki jo lahko vložijo stranka, ki nasprotuje razveljavitvi sodbe sodišča prve stopnje in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje v novo sojenje. O pritožbi odloča vrhovno sodišče. Če pritožbi ugodi, razveljavi sklep sodišča druge stopnje in zadevo vrne sodišču druge stopnje v novo odločanje. V postopku s pritožbo se smiselno uporabljajo določbe, ki urejajo pritožbo zoper sklep sodišča prve stopnje, kar pomeni, da je rok za pritožbo 15 dni. Zakonodajalec je s to določbo želel, da se več zadev konča na višjem sodišču z obravnavo in da se zadev ne razveljavlja in vrača na sodišče prve stopnje. Enake določbe je imel v preteklosti tudi ZDSS-1, ki pa so bile kasneje razveljavljene. V času veljave³⁵ te določbe je bilo na Višjem delovnem in socialnem sodišču opravljenih sicer več pritožbenih obravnav, kot pred njihovo veljavnostjo, po prenehanju veljavnosti te določbe in prenosu ureditve v ZPP, ki pa ni predvideval pritožbe v primeru razveljavitvenega sklepa, pa pritožbene obravnave niso usahnile, se je pa njihovo število nekoliko zmanjšalo. Zato menim, da od, za delovne in socialne spore ponovne, uvedbe »obvezne pritožbene obravnave« ne smemo pričakovati preveč. Predlagatelj novele ZPP žal ni opravil analize predhodno veljavne ureditve, vendar po naši oceni ni imela prav velikega vpliva na število razveljavljenih zadev v delovnih in socialnih sporih. Iz objavljenih odločb Vrhovnega sodišča izhajajo, da je v času veljavnosti določbe 30. člena ZDSS-1 o pritožbah zoper sklep višjega sodišča o razveljavitvi odločbe sodišča prve stopnje odločalo v 48 zadevah³⁶, v 20 primerih

³⁵ 30. člen ZDSS-1 se je uporabljal od 1. 1. 2005 do 1. 10. 2008 (tri leta in devet mesecev).

³⁶ Kar je gotovo zelo majhno število, glede na skupno število razveljavljenih zadev v delovnih in socialnih sporih v času treh letih in devetih mesecih, kolikor je veljala ta ureditev.

je pritožbi ugodilo in sklep razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču druge stopnje v novo sojenje, v 28 primerih pa je pritožbo zavrnilo³⁷. Menim, da se precenjuje število razveljavljenih zadev v delovnih in socialnih sporih³⁸.

V zvezi s pritožbenim postopkom zoper sklep se spreminja določba 366.a člena, ki ureja kdaj odloča sodnik posameznik in kdaj senat. Določba na postopek v delovnih in socialnih sporih ne vpliva, ker kot je bilo že povedano ZDSS-1 ne predvideva sojenja sodnika posameznika na višjem sodišču, tako da v vseh primerih odloča senat.

5. POSTOPEK Z IZREDNIMI PRAVNIMI SREDSTVI (ZPP-E)

Kot je bilo že predstavljeno pri spremembah ZDSS-1, je tudi v ZPP ukinjena dovoljena revizija in ostaja le ureditev postopka z dopuščeno revizijo (členi 367 do 376.b), ki pride v celoti v poštev tudi v postopku pred delovnimi in socialnimi sodišči, ker ZDSS-1 o tem nima več določb. Nova ureditev bo veljala za vse postopke, ki bodo končani na sodiščih prve stopnje od 14. septembra 2017 dalje³⁹. Predlog za dopustitev revizije mora stranka vložiti pri vrhovnem sodišču v 30 dneh po vročitvi pravnomočne sodbe sodišča druge stopnje. Če vrhovno sodišče predlogu za dopustitev revizije ugodí, jo mora stranka vložiti v roku 15

³⁷ Iz časovnega vidika odločanja je razvidno, da je bilo več sklepov razveljavljenih v začetku veljavnosti določbe 30. člena ZDSS-1, kot v kasnejšem obdobju. Iz tega bi lahko zaključili, da so senati višjega sodišča skozi sodno prakso spoznali, v katerih primerih je potrebno imeti pritožbeno obravnavo, v katerih pa je potrebno zadevo razveljaviti.

³⁸ Na Višjem delovnem in socialnem sodišču (VDSS) smo ob obravnavi predloga novele ZPP-E naredili analizo reševanja delovnih in socialnih sporov, kjer je VDSS pritožbeno sodišče za celotno območje R Slovenije. Ugotovili smo, da je bilo v obdobju zadnjih petih let (2011 - 2015) razveljavljenih in vrnjenih v sojenje na sodišče prve stopnje (sem štejejo tudi samo delno razveljavljene zadeve) od 15 % do 22 % vseh rešenih pritožbenih zadev v delovnih sporih in od 6,6 % do 12 % vseh rešenih pritožbenih zadev v socialnih sporih v posameznem letu. Te razveljavljene in vrnjene zadeve so na sodiščih prve stopnje predstavljale 3,5 % do 6,5 % vseh prejetih delovnih sporov, oziroma od 1 % do 3,9 % vseh prejetih socialnih sporov v posameznem letu. Ob pregledu stanja na delovnih in socialnih sodiščih prve stopnje na dan 23. 8. 2016 smo ugotovili, da so ta imela skupaj v reševanju 6663 delovnih in socialnih sporov, od tega jih je bilo vrnjenih z višjega sodišča zaradi razveljavitve 182 ali 2,7 % zadev. V delovnih sporih jih je bilo 147 takih med 4934 zadevami, kar je predstavljalo 3 % vseh nerešenih delovnih sporov in v socialnih sporih 35 zadev od 1729 socialnih sporov, kar je predstavljalo 2 % nerešenih socialnih sporov.

³⁹ Tretji odstavek 125. člena ZPP-E.

dni in reviziji priložiti predlog za dopustitev revizije in sklep o dopustitvi revizije. Postopek z dopustitvijo revizije je v bistvenem enak kot doslej. Strožje so zahteve glede vsebine predloga, kar je razumljivo, saj izredna pravna sredstva lahko stranke vlagajo le po pooblaščenjih, ki so odvetniki, oziroma v individualnih delovnih⁴⁰ sporih in socialnih⁴¹ sporih po osebah, ki imajo opravljen pravniški državni izpit in so zaposlene pri sindikatu oziroma združenju delodajalcev ali pri zavodu za zastopanje članov oziroma zavodov. Nova je ureditev v 376. členu ZPP, da lahko o reviziji revizijsko sodišče odloča na javni obravnavi, o čemer odloči na lastno pobudo, če pričakuje, da je odločitev pomembna za zagotovitev pravne varnosti ali razvoj prava prek sodne prakse. Vpeljana je tudi možnost, da vrhovni sodnik, ki ne soglaša z izrekom ali obrazložitvijo odločbe, da ločeno mnenje⁴², ki se priloži odločbi o reviziji.

V postopku za razveljavitev sodne poravnave je dodano, da se lahko vloži tožba za razveljavitev sodne poravnave tudi če je bila sodna poravnava sklenjena glede zahtevkov, s katerimi stranke ne morejo razpolagati ter da lahko tožbo za razveljavitev sodne poravnave iz tega razloga vložijo vsakdo, ki izkaže pravni interes. Določbe spremenjenih 392. in 393. člena ZPP se uporabljajo od 14. marca 2017 dalje⁴³. Določbe bodo prišle v poštev tudi v delovnih in socialnih sporih, kjer je v večini primerov o katerih se odloča v teh sporih podan tudi javnopravni element.

V postopku obnove postopka je v 394. členu ZPP dodan nov obnovitveni razlog, ki omogoča obnovo postopka, če stranka pridobi možnost uporabiti pravnomočno sodno odločbo kazenskega sodišča, ki temelji na istem dejanskem stanju kot sodna odločba, na podlagi katerega je že bilo odločeno v pravnem postopku. Subjektivni rok za vložitev obnove iz tega razloga je 30 dni, objektivni rok pa 10 let od pravnomočnosti odločbe v postopku, katerega obnova se predlaga.

6. SKLEP

Vidimo, da se postopek v individualnih in kolektivnih delovnih ter socialnih sporih nenehno spreminja. Žal se vedno bolj oddaljuje od posebne ureditve postopka prilagojenega vrsti teh sporov, kjer gre ali za izrazito neenakost strank, kot je to

⁴⁰ 35. člen ZDSS-1.

⁴¹ 65. člen ZDSS-1.

⁴² 381.a člen ZPP.

⁴³ Drugi odstavek 125. člena ZPP-E.

v individualnih delovnih in socialnih sporih ali pa za interesne spore, kot je to v kolektivnih delovnih sporih. Prav je, da se tudi ti postopki modernizirajo, vendar ni nujno, da je dobro da se tudi poenotijo. Postopki, ki urejajo sodno varstvo pravic morajo biti prilagojeni materialnopravnim razmerjem, saj morajo omogočiti uresničitev materialnega prava. Tendencia k vedno večjemu poenotenju pravil postopka v delovnih in socialnih sporih s pravnim postopkom je neprimerna. Upoštevati moramo pravno tradicijo na našem področju in tudi ureditev v primerljivih pravnih sistemih, kjer so ti postopki urejeni upoštevaje naravo teh sporov. Zato menim, da bi bilo primerno, da se pregleda ureditev postopka pred delovnimi in socialnimi sodišči, kot je nastala z zadnjo novelo ZPP in pristopi k spremembi ZDSS-1 in vanj vnesti večje število določb prilagojenih značilnostim delovnih in socialnih razmerij.

LITERATURA IN VIRI:

- Galič, A.: ZPP-E, pregled spremenjenih členov, Skripta Inštituta za primerjalno pravo, XV. Dnevi civilnega in gospodarskega prava, 13. – 14. april 2017, str. 4-9.
- Wedam Lukić, D.: Ali naj bo dovoljenost revizije v »diskreciji«
vrhovnega sodišča?, Pravna praksa, 2007, št. 36, str. 9.
- Weith – Milčinski, H.: Ukinjanje zahteve za varstvo zakonitosti?, Pravna praksa, 2009, št. 9, str. 2.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-E) Ur. l. RS, št. 10/2017.
- Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/04,10/04, 61/2004, 45/2008, 33/2010, 47/2010, 43/2012, 10/2017.
- Gradivo RS Ministrstvo za pravosodje, EVA 2013-2030-0093 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pravnem postopku.

The Impact of Changes to the CPA (Civil Procedure Act) before the Labour and Social Courts

Biserka Kogej Dmitrovič*

Summary

The article presents the changes of the procedures in labour and social disputes, introduced by the amendment to the CPA which will fully come into effect in September 2017. The procedures of individual and collective labour and social disputes are regulated by a special law, the ZDSS-1, which was amended several times since its enactment in 1 January 2005. The characteristic change is that the provisions of this law have been revoked and the regulation of procedural issues transferred into the CPA which governs civil proceedings and provides equal rules for all. In the settlement of labour and social disputes which are specific because the dispute is between two unequal parties, there are thus fewer and fewer provisions which take into account the special position of the parties. The latest amendments to ZDSS-1 revoked the provisions regulating permitted judicial review in labour and social disputes. Under the new regulations, there is no institute of permitted revision (judicial review), it is merely possible to allow it, the decision being made by the Supreme Court. The regulations applied will be the same as those in civil dispute proceedings. A request for protection of legality which is possible in civil disputes is not allowed in labour and social disputes. However, a new institute of 'advisory opinion' of the Supreme Court on the proposal of the Court of First Instance is being introduced in cases the latter should apply a legal rule, for which there is no uniform case-law of the Higher Courts and none at all of the Supreme Court. The Higher court will not be allowed to revoke a sentence and return the case to the First Instance Court if this should cause a serious breach of the client's right to a trial without undue delay; instead it will have to perform the new trial itself. Should the Higher Court revoke the judgement and return it to the First Instance Court for a new trial, a special appeal is envisaged to be decided by the Supreme Court. Instead of the settlement hearing which was abandoned, a reconciliation hearing was reintroduced

* Biserka Kogej Dmitrovič, Msc in Law, Higher Court Judge, President of the Court, Higher Labour and Social Court Republic of Slovenia
biserka.kogej@sodisce.si

in which the President of the Court Senate is bound to adopt the programme of managing the procedure. The essential elements determining the programme of managing the procedure include the legal basis which the Court deems to be relevant, further the decision on evidence and the number and dates of court hearings for the main trial the Court intends to carry out. Apart from the above mentioned, the amended Act provides numerous other changes.